

A group of seven people are riding bicycles away from the camera on a path through a field of tall, golden-brown grass. They are heading towards a dense, lush green forest. The group includes a man in a white tank top and red shorts, a man in a black t-shirt with a white bag, a woman in a white top and dark skirt, a young girl in a light blue dress, a woman in a white t-shirt and jeans, a woman in a black top with a child in a red seat, and a person in a dark hoodie with a colorful backpack.

Verkenning nationaal toekomstig recreatietekort

Kenniscafé Het recreatieve fietslandschap, Jeanette van 't Zelfde, ANWB, 3 oktober 2023

Inhoud presentatie

1. Aanleiding onderzoek
2. Definitie en normen groen
3. Berekening van de tekorten in 2030 en 2050
4. Conclusies en aanbevelingen
5. Tussen april en nu

Toenemende recreatiedruk

- **Verminderde bezoekerservaring als gevolg van drukte.** Dit kan gaan over een gebrek aan een 'unieke' natuurervaring tot 'bijna ruzies' tussen recreanten door onveilige situaties, vaak bij gebruik van paden door meerdere gebruiksgroepen (bijv. wandelaars en fietsers)
- **Schade aan en verstoring van de natuur door recreatie,** met effecten op kwetsbare verstoringsgevoelige soorten. Dit gebeurt o.a. door onbedoeld gebruik van de ruimte, zoals het ontstaan van olifantenpaadjes, picknicken en barbecueën op plekken die hiervoor niet bedoeld zijn, of loslopende honden met gevolgen voor wild
- **Problemen rondom mobiliteit, zoals filevorming en parkeerdrukke.** Voorbeelden zijn parkeren in de berm, of op plekken waar dat overlast voor inwoners oplevert
- **Milieubelasting:** zwerfafval en rommel in de natuur- en recreatiegebieden

---

Ontwikkelingen in recreatie en ruimte

- Toenemende behoefte recreatie: beleving en natuur onder druk
- Provincies worstelen met ruimtelijke puzzel, o.a. in Programma's Landelijk Gebied; zorgen over ruimte voor recreatie
- In advies 'Waardevol toerisme' van Raad voor de Leefomgeving werd al aandacht gevraagd voor de (beperkte) draagkracht van bestemmingen
- Er is er het Manifest 'Geef toerisme en recreatie de ruimte' van Destinatie Nederland (marketingorganisaties)
- Ook het initiatief NL Buiten en de Agenda Natuurinclusief 2.0 (LNV)
- Behoefte van vrijetijdssector aan berekening tekorten nationaal en per provincie
- ANWB toekomstvisie duurzame recreatie & toerisme in Nederland

---

Wat is 'groen'?

- Park en plantsoenen, dagrecreatieve terreinen, bossen, natte en droge natuurlijke terreinen (definitie *Compendium voor de Leefomgeving*)
- Kortom; stadsgroen, recreatiegroen én natuur

Beschikbare normen

- Er is geen landelijke/uniforme norm;
- Overheden / organisaties hanteren verschillende uitgangspunten;
- Deze verschillen en zijn niet bindend (wettelijk verankerd).

Type groen	Huidige verdeling 2023
Dagrecreatief terrein	2%
Park plantsoen	6%
Bos/open natuurlijk terrein	92%

Normen voor groen en recreatie toegepast in en voor Nederland

Norm/richtlijn	Bron	Afbakening	
1	Tenminste één hectare groen binnen 300 meter van een woning / tenminste één hectare aaneengesloten groen per buurt	WHO (2010)	<ul style="list-style-type: none"> • Advies van Europees Bureau van WHO • Recreatief gebruik van groen in de stad (richtlijn voor stedelijke gebieden, maar kijkt naar gebieden om in te recreëren van min. één hectare) • Achtergrond: gezondheid (fysiek, mentaal en sociaal welzijn)
2	Minstens 75m ² groen per woning in de buurt (minimale ondergrens)	Nota Ruimte (2004) Raad landelijk gebied (2005)	<ul style="list-style-type: none"> • Nederlandse richtlijn uit 2004 (geen vigerend beleid meer) • Stadsgroen (alles wat niet verstedend is telt als groen, zoals parken, grasvelden, bermen, water) • Wordt zowel gebruikt voor uitbreidingslocaties (Nota Ruimte) als norm voor bestaand stedelijk gebied (Raad landelijk gebied) • Achtergrond: divers (leefbaarheid, gezondheid, economisch vestigingsklimaat, natuur)
3	500 m ² groen per huishouden op maximaal 5 kilometer van het centrum van de stad (in eenheden van minimaal 1000 ha)	De Recreatievogel (1998), Goossen et al.	<ul style="list-style-type: none"> • Recreatief gebruik van groen rondom de stad (recreatieterreinen, natuur, bos) • Achtergrond: recreatieve behoeften
4	3-30-300 vuistregel: 3 bomen in het uitzicht van de woning, 30% boomkroonbedekking in de buurt én een groengebied van minstens 1 hectare binnen 300 meter	Nature Based Solutions Institute (2021)	<ul style="list-style-type: none"> • Advies van NSBI • Stadsgroen (bomen, boomkroonbedekking en openbare groene ruimtes in de stad) • Achtergrond: gezondheid, welzijn en klimaatadaptatie
5	<ul style="list-style-type: none"> • Tegen 2030 geen nettoverlies aan groene stedelijke ruimte En; • Tegen 2050 een toename daarvan met 5% En; • Een boomkroonbedekking van ten minste 10% in elke Europese agglomeratie, stad en voorstad (2050) En; • Een nettowinst van groene ruimte die in gebouwen en infrastructuur is geïntegreerd (2050) 	Europese natuurherstelwet	<ul style="list-style-type: none"> • Wet Europese Commissie (voorstel van juni 2022, wet nog niet aangenomen), wordt per land uitgewerkt tot een nationaal plan • Doelstellingen t.a.v. groene stedelijke ruimte en daarnaast bestaan er kwaliteitsdoelen voor natuurgebieden.

Berekening tekort aan groen

- Normen uit concept EU-wet: *geen netto verlies aan groen in 2030; toename van 5% in 2050*
- Volgens de prognoses van CBS/PBL (2022) zal het totaal aantal inwoners in NL tussen nu en 2050 met 12% toenemen tot ca. 19,6 miljoen.
- Bij een gelijkblijvende omvang van groen is er in 2050 naar verwachting 276 m² groen per inwoner. Dat is een afname van 32 m² per persoon t.o.v. 2023. (N.B. sinds 1900 al afname van 80%!)
- Om die achteruitgang te compenseren is **tot 2030 ruim 27.000 hectare** groene recreatieruimte nodig en **tot 2050 bijna 63.000 hectare**.
- Wanneer het doel van +5% groen in 2050 wordt meegerekend, is er nationaal ca. **66.000 hectare** nodig: 3/4 de oppervlakte van de Veluwe

Nationaal tekort in 2030 en 2050

	Afname in m2 per inwoner t.o.v. 2023	Opgave: toename in ha's
2030	15 m2	27.400
2040	26 m2	49.900
2050	32 m2	62.800
Groeidoelstelling concept Europese Natuurherstelwet:		
2050: +5%	34 m2	65.900

Bevolkingsprognoses per provincie

Provincie	Bevolkingsaantal				Bevolkingsontwikkeling		
	2023-huidig	2030-prognose	2040-prognose	2050-prognose	2023-2030	2023-2040	2023-2050
Groningen	590.170	599.900	593.000	580.100	1,6%	0,5%	-1,7%
Fryslân	654.019	652.500	650.500	640.300	-0,2%	-0,5%	-2,1%
Drenthe	497.743	488.400	486.200	480.100	-1,9%	-2,3%	-3,5%
Overijssel	1.171.910	1.201.000	1.218.700	1.218.300	2,5%	4,0%	4,0%
Flevoland	434.771	472.600	520.400	557.100	8,7%	19,7%	28,1%
Gelderland	2.110.472	2.193.600	2.263.500	2.292.900	3,9%	7,3%	8,6%
Utrecht	1.369.873	1.470.700	1.561.700	1.620.700	7,4%	14,0%	18,3%
Noord-Holland	2.909.827	3.151.200	3.366.800	3.517.600	8,3%	15,7%	20,9%
Zuid-Holland	3.753.944	4.016.100	4.229.500	4.377.300	7,0%	12,7%	16,6%
Zeeland	386.767	390.700	390.500	387.700	1,0%	1,0%	0,2%
Noord-Brabant	2.592.874	2.723.000	2.825.900	2.877.500	5,0%	9,0%	11,0%
Limburg	1.118.302	1.120.400	1.105.500	1.080.400	0,2%	-1,1%	-3,4%
Nederland	17.590.672	18.480.100	19.212.200	19.630.000	5,1%	9,2%	11,6%

Bron: CBS/PBL (2022)

Hoeveelheid m2 groen per inwoner, uitgaande van huidige oppervlakte groen en groeiende bevolking

Provincie	2023	2030	2040	2050	Vershil 2050-2023
Groningen	285	281	284	290 ▲	+ 5 m ² p.p.
Friesland	656	658	660	670 ▲	+ 14 m ² p.p.
Drenthe	972	991	995	1008 ▲	+ 36 m ² p.p.
Overijssel	417	407	401	401 ▼	- 16 m ² p.p.
Flevoland	591	544	494	461 ▼	- 130 m ² p.p.
Gelderland	568	547	530	523 ▼	- 45 m ² p.p.
Utrecht	172	160	150	145 ▼	- 27 m ² p.p.
Noord-Holland	132	122	114	109 ▼	- 23 m ² p.p.
Zuid-Holland	86	80	76	74 ▼	- 12 m ² p.p.
Zeeland	395	391	391	394 ▼	- 1 m ² p.p.
Noord-Brabant	350	333	321	315 ▼	- 35 m ² p.p.
Limburg	346	345	350	358 ▲	+ 12 m ² p.p.
Nederland	308	293	282	276	-32 m ² p.p.

Bronnen: CBS (Bodemgebruik, inwoners 2023), PBL/CBS Bevolkingsprognose (2022) Definitie 'groen' volgens Clo (<https://www.clo.nl/indicatoren/nl0062-ruimte-per-inwoner>)

Conclusies

- 1. Huidig tekort aan recreatieruimte:** in veel recreatie- en natuurgebieden is nu al sprake van recreatiedruk. Om deze gebieden in de huidige situatie te ontlasten is een forse hoeveelheid recreatieruimte nodig. Ruimtelijke opgave is paradoxaal genoeg het grootst in en om stedelijk gebied, waar juist relatief weinig recreatieruimte beschikbaar is.
- 2. Historische afname groene recreatieruimte per inwoner:** groene recreatieruimte per inwoner is in Nederland sinds 1900 met ruim een factor 5 verminderd (afname van 80%).
- 3. Toekomstige nationaal tekort aan recreatieruimte:** naar de toekomst (2050) neemt de hoeveelheid inwoners met 12% toe van 18 miljoen tot ca. 19,6 miljoen. Bij een gelijkblijvend areaal aan groene recreatiegebieden leidt dit tot een afname van 32 m² per persoon t.o.v. 2023. Om dat tekort te compenseren is 62.800 hectare aan groene recreatieruimte nodig. Bij een verbetering met 5% naar 2050 zelfs 65.900 hectare.
- 4. Normen vooral gericht op groen in de stad:** bestaande normen zijn vooral beschikbaar voor het stedelijk groen. Er lijkt nog weinig aandacht voor gebiedsspecifieke recreatienormen die uitdrukking geven aan de benodigde hoeveelheid recreatiegebieden en natuurgebieden. Het berekende tekort gaat wel over recreatieruimte.

Aanbevelingen

- **Recreatie in en om de stad 2.0**, gemeenten en provincies als regisseur aan zet
- **Koppelkansen met beleid:**
  - Nationaal en Provinciale Programma's Landelijk Gebied (PPLG)
  - Agenda Natuurinclusief
- **Koppelkansen met ruimtelijke transities in het landelijk gebied**
  - Maak het landelijk gebied toegankelijker en 'meer beleefbaar', via nieuwe wandel- en fietsroutes
  - Creëer nieuwe, toegankelijke groengebieden, als delen van het landelijk gebied anders worden ingericht
  - Realiseer meer recreatief groen in nieuwbouwwijken / bedrijventerreinen
  - Combineer functies slim, bijvoorbeeld door randgebied voor waterberging toegankelijk en aantrekkelijk te maken voor recreanten
- **Doorontwikkelen recreatienormen**
  - zorg voor de doorontwikkeling van normen die recreatieve behoeften in beeld brengen (o.a. ook voor routegebonden vormen) én de toepassing hiervan in (integrale) gebiedsopgaven

Tussen april en nu

- Presentatie tijdens symposium Recreatieve fietslandschap van de toekomst
- Persbericht en publicatie
- Presentaties in de regio, bij (bestuurlijke) overleggen
- Nationale Toerisme Top
  - Ruimte thema van de dag
  - Nieuwe strategie vrijetijd domein (Landelijke Raad voor Toerisme en Recreatie)
- Samen en integraal doorontwikkelen!

Bedankt voor jullie aandacht

Kijk voor meer informatie en
de rapportage van het
onderzoek op onze [website](#)

